

QUASIMODO ISTVÁN:

Fehér néger mesél a fiának

Bácskertes népének ajánlom.

Szeretnék megtanítani a versírásra.

Ha majd megnősz, és megismered a betűvetés rejtelseit, előveszed ezt a történetet, mintha ez lenne az én végrendeletem, s meg fogsz érteni.

Lehet, hogy úgy gondolod, hagyhattam volna Rád éppen mást is. Azonban jöhet idő, amikor többet ér majd talán számodra a versfabrikálás, mint mondjuk egy emeletes ház.

Persze, nem leszel Petőfi Sándor, vagy Heine, vagy Baudelaire. A nagy költők születnek. Te megmaradsz a fehér néger fiának. Azonban, amikor eljön az a pillanat, mikor tele a szived, csak valami írószerszámra van szükséged, s valami alkalmatosságra, amire írni lehet, s Tied az egész világ.

Ha majd, — miután megismerted a betűvetés rejtelseit, — előveszed ezt a történetet, biztosan meglepődsz, milyen furcsa a címe. Ha elolvasod az egészet, meg fogod érteni ezt is.

Te még nem láttál négert.

A négernek fekete a bőre, csak a körme alatt fehérlik vakítóan. Nagy, duzzadt a szája, göndör, durva és szénfekete a haja, az orra pedig lapos, mint a majomé. Azt mondják a fehér emberek, hogy a négernek a keze mindig izzad, s valami átható szaga van. Fehér embernek, — mondják, — visszataszító ez a szag. Mint ahogy visszataszító az egész néger, a maga csúnya színével, alacsony homlokával, állatias ösztöneivel. Fehér ember, — mondják, — nem jár egy társaságba négerrel, nem ül vele egy asztalhoz, nem fürdik vele egy fürdőhelyen és fehér bőrű gyerek nem ül egy padban néger kölyökkel az iskolában.

Persze, nem mindenütt gondolkodnak így a négerekről. Ott azonban, ahol élnek néger a fehérek közt, ott bizony így gondolkodnak.

Még alig mult tiz éve, s látod, én is ilyen néger voltam. Csak éppen nem volt fekete a bőröm. Én tehát fehér néger voltam a többi fehér között. S ha sokszor nehéz volt a sorsom, elővettem valami író alkalmatosságot, s ahogy én is apámtól tanultam, addig farigcsáltam, addig farigcsáltam, míg valami dal féle nem került elő, amitől könnyebb lett minden.

1942 nyarán indult az első különítmény táborba. Akkor még csak munkatáborba. Nem is mentünk messze. Felkapaszkodtunk a marhagőgönbe és Zomborban már ki is ráncigáltak bennünket a kocsikból.

Néhány napig nem csináltunk semmit. Próbáltunk elférni vackainkon. És részt vettünk kétszer naponta valami elméleti előadáson, ahol megmagyarázták, hogy kitört a háború és annak én vagyok az oka. Altalában én és a fehér négek az oka minden rossznak a világon. Reggeltől estig csak lopunk, csalunk, gyilkolunk, gyerekeket mérgezünk és isszuk az ártatlanok véréét. Illetve, eddig volt csak így, most azonban ütött az utolsó óránk.

Rövidesen tovább mentünk, Bácskertesre. Kupuszinára. Akkor kezdték építeni a falu közelében a röpteret.

Rettenetes volt a hőség. Bár félmeztelenül ástuk a földet, raktuk csillékbe és toltuk dombról völgybe és völgyről dombra a súlyos terhet, kibírhatatlanul égetett bennünket a nap. Kincseket adtunk volna egy cepp vizért, ha lettek volna kincseink. Azonban nem voltak. Egymás után estek össze az emberek és cipeltük őket ide-oda, mert az egész vidéken egyetlen egy árva fa se volt. Ugyanez történt másnap. Ugyanígy volt harmadnap. Így volt ez hetekig.

S akkor, ebbe a rettenetes pokolba olyan örömhír érkezett, mely mindent elfeledtetett velünk. Vasárnapra látogatást engedélyezett a táborparancsnokság. A család, a barátok, aki akar, s aki szabadon jár-kel, jöhet, meglátogathat, beszélhet velünk. Egy teljes órát.

Vad, fantasztikus terveket szőttünk, hogy is lesz a fogadtatás? Tizen-huszan laktunk egy-egy félszerben. Ahányan voltunk, mindannyian vártunk valakit, így hát éjszakákat tanácskoztunk át, hogy fogjuk kicsinósítani oduinkat, nehogy »azok«, a kintiek, észrevegyék, milyen szutykos, piszkos, elhagyatott és reménytelen a mi otthonunk. Hadd higgyék, hogy emberi sorsban élünk, s mi majd megmagyarázzuk szépen, hogy az egész nem tart most már soká, csak átmenet, csak kis türelem, kis kitartás.

A háziak egyetértettek velünk. A bácskertesiek. Megbeszéltük, hogy segíteni fognak.

Szombaton aztán kiderült, hogy álmaink halomra dőltek. Megtudtuk, hogy a legszigorúbban tilos a mieinknek a faluba jönni. A találkozókint lesz a faluszéli kis erdőben.

Naponta kétszer mentünk el a kiserdő mellett. Naponta kétszer pihentettük portól izzó szemünket a pici erdő zöldelő fáin, s a legelésző vidám birkákon, szelíd teheneken. Számunkra szép volt ez az erdő addig is. Most még százszor, ezerszer szebb lett, úgy ahogy volt, tele, s tele tehén- és birkatrágyával.

Megérkezett a vasárnap.

Néhány száz asszony és néhány száz gyerek szállt le a vonatból. Egy szakasz csendőr várt rájuk, feltűzött szuronnal. Kikutatták, lökdösték őket, aztán négyesével sorba állították és indult a menet az erdő felé. Ugyanekkor érkezünk mi is oda. Most a szakasz csendőr és a mi öreink körülzárták a bácskertesiek kiserdőt és mi kezét foghattunk a szabad emberekkel.

Délután tanácsot tartottunk. Néhányon sírtak a dühtől és tehetetlenségtől, amiért meghurcolták az asszonyokat és a gyerekeket. Mások nyugtatták a háborgókat; az asszonyok nevettek az egész cirkuszon, a csendőrökordonon, az egész fasiszta ceremónián. Látni akartak bennünket és máskor is látni akarnak. Megtiltani nekik? Nem. Nem tilthatjuk meg, hogy jöjjenek. Még ha lenne is erőnk, hogy azt mondjuk: ne gyertek

többet, nem hagyjuk, hogy megszegyenítsenek benneteket, még akkor sem. Nem csendőrség, tűzértség sem tartotta volna őket vissza. De erőnk se volt hozzá hogy ezt mondjuk. Mégis, üzenünk kellett nekik. Mit is üzenjünk, mit is üzenjünk?

S látod, akkor került papírra az első vers a táborból:

Kedves, izenem, máskor is gyere.
Legyen ez az erdő szerelme: adél tele.
Nem baj, ha csendőr vár rád ott kint
az állomáson,
Hiszen ő is ember,
Az én képmásom.
Ne félj, ha bajnét csillog
Puskája csövén,
Együtt leszünk és elbújunk
Az erdő mély ölén...
Néhány ór járkálni fog köröttünk,
De ne hidd, nem vagyok fogoly.
Az egész csak a rend miatt van,
Cseppet se komoly.
Pázsit az erdőn, sajnos nem terem,
De rossz pokrócom, s kezem, fejed alá teszem.
És akkor minden jó lesz.
És csak ketten leszünk. Ketten: Te meg Én
Ezért izenem, kedves, máskor is gyere,
És eltűnünk majd szépen, az erdő mély ölén.

A néma egyesség értelmében nagy körmölés következett és egymás után másoltuk ezt a kis versikét és küldtük haza. Ki, hogy tudta. Miután, természetesen, a levelezés se ment egész egyszerűen.

Az asszonyok pedig jöttek. Feleségek, anyák, nővérek. Férfiépesség már nemigen volt otthon. Jöttek fáradhatatlanul, törhetetlenül, ha esett, vagy szakadt az eső, vagy tűzött a nap. Ha nem ment vonat, akkor gyalog, de gyalog is, jól megrakodva, mindig mosolyogva, mindig gondtalan álarccal, hónapokon keresztül, minden hónapban egyszer, ha ugyan nem voltunk éppen látogatási tilalom alatt. Meg aztán olyankor is persze, amikor nem volt szabad. Akár szabad, akár tilos volt egy ilyen találka, sose lehetett tudni, meddig tart. Így hát minden találka két részből állt: egy szóbeli és egy írásbeli részből. Amit szóval nem lehetett elmondani, írásba került, s ezek a »fekete« levelek mindig eljutottak rendeltetési helyükre. Ó, mi mindent jelentettek ezek a levelek. Mikor már elbúcsúztunk, mikor már nem láttuk egymás árnyékát se, akkor elővehetted azt a pár sort és olvashattad órákig, napokig, hetekig és mindig érezted illatát és melegét.

A tilalmi heteken egy-egy asszony kilopózott Bácskertesre. Kicsi az a falu. Nagyon kicsi. Nem is könnyű ott elrejtőzni. Mindig mászkál az utcákon egy-egy ráérő asszony, vagy libát hajtó gyerek. Alig hihető, hogy észre ne vegyék az idegent. És mégse vették észre. Úgy gondolom, — jól érts meg, — nem akarták észre venni. A bácskertesiek velünk voltak. Ki lehetett ellenünk?

Persze, ezek a tiltott találkozások nem végződtek mindig egész idillikusan. Néha csak kitudódott, s ilyenkor elkerülhetetlen volt a büntetés. Már pedig csak egy büntetés létezett: a kikötés.

Talán mire Te olvasod ezeket a sorokat, nem is emlékeznek az emberek a »kikötés«-re. Pedig kár elfelejteni. Hátra kötötték a delikvens kezét és felhúzták egy fára. Nem nagyon. Csak annyira, hogy lába ujjá néhány centiméterre legyen a föld felett. Azonban közben vigyázni kellett az elítélt egészségére. Orvos nélkül senkin se volt szabad végrehajtani ezt a műveletet és két óránál tovább nem tarthatott. Még akkor sem, ha az akasztott csak három-négyszer ájult el közben.

Talán mondanom se kell, hogy a kikötés szombat délután, vagy vasárnap került sorra, mert a szenvedő alany bizony aznap már nem munkaképes. Egyébként is, az egész tábornak jelen kell lennie ennél az ünnepi aktusnál.

Végeredményben nem ez a legfontosabb. A legfontosabb, hogy ott-hon ne tudják meg. Ha megtudnák, esetleg nem jönnének, félténekek bennünket. Az ilyesmi a legnagyobb titok volt. A legszentebb titok. Így hát, miután mégis csak jöttek a sürgető levelek, mit csinálunk, hogy vagyunk, hogy múltak a vasárnapok, amikor nem lehetünk együtt? — mit volt, mit tenni, írni kellett:

Nos, hát elmondom Neked, hogy
A rabszolgaságot, hogy töltöm Nélküled.

Tegnap szombat volt, tehát
Ma nem dolgozunk
És örömmel közlöm Veled,
Hogy csak szórakozunk.

Ülünk, kártyázunk, vagy
Zenét hallgatunk
És Rátok gondolunk.
Kicsit ilyenkor szomorkodunk.

Hétkor keltem, mint egy úr,
De hiszen az is vagyok
És igényeim e téren
Sose voltak nagyok.

Tízíg olvastam egy
Detektívregényt.
Valami »Kató« volt a bűnös.
Csinos volt, de elfogták szegényt.

Aztán jött a pósta.
Tőled jött levél.
Ugy-e hiszed, ha mondom?
Ez mindennel felér.

Aztán süteményt ettünk.
Hazait, édest.
Volt abban habos, gyümölcsös,
Krémes.

Aztán Rád gondoltam és az nap
Mást már nem is tudtam tenni.
Veled voltam és több nem is kell,
Mint ennyi.

Én ugyan mindig azt magyarázom Neked, hogy utálok a hazugságot, de hát néha mégis csak kell kicsit hazudni. Ugyan mi mást írhattunk volna haza, azoknak, akik minden találkozásnál azt hitték, ez lesz az utolsó, s akik úgy se hittek el éppen minden sort a mi leveleinkből, de akiket mégis csak meg kellett vigasztalni. S az, akit most engedtek le a fáról, akinek keze még dagadt volt a kötél nyomától, írta nagy igyekezettel ezeket a nem valami nagyszerű rigmusokat.

(A történelmi igazság kedvéért azért meg akarom mondani, Neked, hogy nem volt minden kikötés ilyen veszélyes. Sokszor csak annyiból állt, hogy az áldozat hátrakötött kézzel megállt a fa alatt, azon átdobták a kötelet, az őrmester úr jól meghúzta és a fatörzshöz kötötte. Aztán még egyszer megnézte, nem vág-e túlságosan a kötél az elítélt kezébe és elment a dolgára. Volt ilyen őrmester úr. Nem sok, de volt. Majd egyszer mesélek rólok valamit.)

Másnap, hétfőn pedig, kezdődött előről a munka. Óreink kezébe mogyorófa vessző, a mienkben lapát. Mi vágtuk a földet, ők meg, akit értek. Hetekig, hónapokig.

Közben táborunknak egy része elkerült Kassára, onnan pedig ki a Keleti Frontra, munkára. Elvértve érkeztek hírek, egész addig, míg a voronyezsi áttörésről nem kaptuk az első jelentéseket. Szörnyű hírek jöttek. Szörnyű és mi mégis repesve vártuk őket. Tudtuk, hogy egyszer meg kell állnia a fasiszta előnyomulásnak, tudtuk, hogy egyszer még visszaüt az ököl Keletről és jön a leszámolás. Csak azt nem tudtuk, hogy azok közül senki, de senki a világon nem jön vissza. Mert azokból, akik közülünk kerültek ki, senki életben nem maradt. Vagy talán életben is maradt? Talán élnek ma is valahol az orosz szteppéken? Haza azonban nem jött senki. Egy-két ember ért csak ide vissza, akik a 105/7 munkásigítő századtól közvetlenül eltűnése előtt váltak meg.

Voronyezsnél százezrek pusztultak el. Magyarok is, zsidók is. És mikor már hetek fedték be a voronyezsi temető emlékét, akkor kezdtek szállingózni a levelek azoktól, akiket többet nem is láttunk. Levelek, amik még előbb íródtak, persze, s melyek elkallódtak valahol az ütközetek zűrzavarában.

A bácskertesiek ugyanazt érezték, amit mi. A veszteség közös volt. S valahogy ezt a közös fájdalmat szerettük volna nyíltan hirdetni is.

Vasárnaponként a falu főterén előadásokat rendeztünk. Ott volt az egész falu. Szavalatok, villámtréfák, harmonika, ének. Ilyesmiből álltak ezek a kis előadások, amik szorosabbá fontak bennünket Bácskertes népeivel. Ebben az időben ez a barátság kezdett már feltűnni fasiszta körökben, s hallottuk rebesgetni, hogy valami változás következik. Mi azonban készültünk az ünnepélyre, amelyet a voronyezsi áttörés örömeire együtt akartunk megtartani a bácskertesiekkel. Kész volt egy kis dal is. A tanítónál, ahol zongora is volt, titokban próbáltunk.

Szombaton betiltották az előadást. Felpakolták az egész táborát és azonnal tovább vittek bennünket.

Később mégis előadtuk valahol ezt a sanzont. Egyetlen példányom van belőle. Én sok mindenem keresztül őriztem ezt a példányt. Ezután Te őrizted majd.

Szerették egymást mérhetetlen
Csöndes Kis Ágnes és Mihály,
Úgy éltek együtt önfeledten,
Mint két szerelmes kis madár.

Egy nyári nap, épp este hét lett,
Megjött a behívó parancs,
Ágnes s Mihály egymásra nézett
És sápadt lett két színes arc.
És sápadt lett két színes arc

Esőben, szélben, térdig sárban,
Hat napja voltak már uton.
Mihály fáradtan ült magában
S előkotort papírt írót:
»Ágnes, szívem, azért nem irtam,
Autóztunk eddig kényesen,
Gyalog persze én sose jártam,
Csak motoron kényelmesen
Csak motoron kényelmesen.«

Az ágyú szólt, robbant a gránát,
Géppuska szórt, halált golyót,
Mihály kis Ágnesére gondolt
S előkotort papírt írót:
»Ágnes, szívem, csend ül a tájra,
Az égen csillag, telihold,
Haza megyünk majd nemsokára
És azt hisszük, csak mese volt
És azt hisszük, csak mese volt.«

Lángszóró villan, akna robban
És tüztengerré lesz a front,
Vér lepi el Mihály sapkáját,
De előkotor papírt, írót:
»Ágnes, szívem, ne hidd, ha hallod,
Hogy elvitt innen a halál...
Nem írok most... nagyon sokáig...
Mert eltörött a ceruzám,
Mert eltörött a ceruzám.«

Nem vittek bennünket messze. Csak a másik faluig, Szentivánig. Hogy is mondtam? Nem vittek bennünket messze? Az út nem tartott soká, azonban egész más világba érkeztünk. Szentiván sváb község volt. Nem maradhattunk Bácskertesén, mert a bácskerteségi magyarság nem volt megbízható. Ezért kerültünk át Szentivánra. Hátha a svábok megbízhatóbbak.

Ide nem jöhetett senki. Itt nem voltak barátok. Itt nem bízhattunk meg senkiben. Innen csak haza lehetett esetleg szökni. És szökdöstünk. Most már évek multak, mióta másodrendű emberek lettünk, mióta néger vagyok, mióta fehér ember nem áll velem szóba. S talán ezért húzott, vonzott haza valami ellenállhatatlan erő. A néger tudja, mi az a »lincs«. A néger tudja, hogy élete nincs biztonságban. Se így, se úgy. Akkor hát legalább lopakodjunk néha haza, ahol már vár egy ici-pici, akkor született kis fehér néger. Kis fehér néger, aki azóta nincs az élők között.

S mikor egy éjszaka visszaszöktem a táborba, azon gondolkodtam, hogy én még a négereknek is a legrosszabb fajtájához tartozom. Mindig

érzékenykedem. A helyett, hogy rászánnám már magam valamire, ha másra nem, legalább derűsebb »világszemléletre«, mindig érzékenykedem. Nem tudtam segíteni rajta.

Nem tudom miért sírok,
S egyszerre mért nevetek,
Mikor karomba veszlek,
Csöpp Andris gyerek?

Egyszer, ha majd megnősz,
Megbeszélem veled,
Mért volt az, hogy mindig
Annyira féltettelek?

Mért volt az, hogy én, az óriás,
Mikor bölcsődnél térdelek,
Egész, de egész gyenge leszek
S pityergek, mint egy gyerek?

Elmondom, hogy követ törtem,
Vagy árkot ástam éppen,
Mikor te megszületted
Csendben, rendben, szépen.

És milyen furcsa volt, milyen különös,
Hogy nekem fiam született.
Egy rabszolgának élő, szabadon
Kapálózó kis gyereke lett.

S ha megnősz elmondom, mért nem akarom
Hogy úr legyél, mint apád?
Látod, mondom majd, az úr mind
aljas, szívtelen, galád.

Az urak fortélyá, hogy annyi ma
A bűn, bánat s a vér
És én nem engedem soha,
Hogy te is ilyen legyél.

A szolgaság nem tart soká,
Most már, meglátod, vége lesz.
Én tudom, de azért egy kicsit
Még mindig féltetek.

És ezért van az, hogy sírok
És egyszerre nevetek,
Mikor karomba veszlek,
Fiam, csöpp Andris gyerek.

Te még nem tudod, nem is érted, de egyszer megérted, hogy ez a félelem a végén beteljesedett.

Látod, hogy születtek a versek? Így születtek. És meg is maradtak. Illetve csak egy részük. S most, ha néha előveszem őket, még mindig olyan különös érzés rájuk gondolni.

Ebből az időből egyébként még egy versike maradt meg. Elmondom Neked még annak az egy versnek a történetét.

Vasárnapra szabadságot kaptunk. Osszeverődtünk vagy százan és baktattunk a szentiváni állomásra. Este volt, de nyári este, még világos. Az út tele emberekkel, asszonyokkal, gyerekekkel, akik gúnyosan bámulták a sárga karszalagos, lerongyolódott, piszkos népséget. Egy pöttömnyi gyerek szaladt utánunk. Fűzfavesszőből font ostor volt a kezében, amivel valami csigát kergetett az előbb. Most nekiiramodott, megelőzött, felém fordult és lábujjhegyre állva — szemem köpött. Szép kis pirosposztság kölyök volt. Nem félt. Ugyan mitől félt volna, mikor ő felsőbbrendű emberfióka én pedig néger vagyok.

Még a vonatban írtam noteszomba ezeket a sorokat:

Ha festő lennék, lefesteném,
Ahogy leköptek az út közepén.

A képen: egy munkaszolgálatos baktat haza.
Ruhája rongyos, foltos és arcába lóg haja.

Körötte sok nép, sok vidám paraszt,
Mellette néhány csöpp gyerek szalad.

Ő mosolyogva nézi a kis gyerekeket,
S arra gondol, az övé most mekkora lehet?

Az egyik csöppség fület mutat neki
És nevetve, boldogan szemenköpi.

Emlékeim között kutatva még csak két verset találtam. Az éhség két versét. Ezek a versek jóval később születtek, már Németországban, egy táborban.

Knut Hamzun, — azt mondják, — a világ legnagyobb éhezője volt. Lehet. Mikor olvastam az »Éhség«-et, talán én is azt hittem. Mikor azonban átéltem az éhséget, rájöttem, hogy Knut Hamzunnak fogalma sincs arról, mi az éhezni. Szabad ember nem is éhezhet. Csak rabságban lehet éhezni. Amíg fű nő az útszélien, amíg galagonya terem a fákon, csigák élnek patakparton, amíg fiatal hajtása nő a bükknek, — ha ez a rengeteg kincs elérhető, — addig nem lehet éhezni. Az éhség csak ott kezdődik, amikor mindez a kincs elérhetetlen a rácsokon túl.

A faluban, ahol táborunk volt, egy szakasznyi német csendőr állomásozott. Az ő konyhájukon készült a mi ételmünk is. Reggel fekete víz délben sárga víz, este semmi. A fekete vízért én jártam a konyhára. Míg a többiek hajnalban aludták az éhségtől ájultak nehéz és fárasztó álmát, feltápáskodtam és elmentem az ibrik lötytyért. Őr nélkül. Még sötét volt. Koromsötét. Hetekig végeztem ezt a munkát. Azért, mert, amíg a konyhán megmelegítik a fekete vizet és ellopják belőle a cukrot, addig én a zsákszerű sötétben, vakon turkálhatok a konyha szemétdombján. Ujjaim kifinomodtak, mint a vaké. Tapogattam a szemétdomb kincseit és megéreztem a lágy, bűdös masszában a még fogyasztható, életmentő táplá-

lékot. Valami kidobott faggyú darabot, szalonna börkét, kenyérhulladékot, krumplit. Amit találtam beledugtam kabátom alá rejtett tarisznyámba, nehogy észrevegye valaki és vittem haza. Darabig ketten, aztán hárman éltünk belőle.

Aztán jóllakva a lukulluszi lakoma után, feljegyeztem egy nap a naplómba:

Nevetnem kell magamon.
A néhai ügyvéd úron,
Mikor esténként a konyhaudvaron
A krumplihéjat túrom.

Ezek után előttem
Kétségtelennek látszik,
Hogy a szemét, közéletmezésileg,
Szörnyű nagy szerepet játszik.

Bizton állítom, mert az Institutiók,
Pandecták és Digesták terén
Ma jártasságom kisebb,
Mint a szemétdomb tetején.

Valaha az előbbiekből éltem,
Kutatva a római jogot,
Most a szemétből élek
És krumplihéjt kutatok.

Rút dolog, s csak most értem
meg a jó kollégákat,
hogy a Kamarából
Nagy bölcsen kizártak.

Mondom, megértem őket
És mindnek megbocsátok,
Ha a krumplihéj között
Egy egész krumplit is találok.

Azonban még egy élelmiszer bányám volt. A cefredomb. Akkoriban szőlődombok között dolgoztunk. Néha arra jártak a gazdák is és ha valaki nagyon alázatosan, nagyon okosan, nagyon kétségbeesve feléjük nyujtotta a kezét, kapott egy darabka kenyeret, vagy egy almát. Én ezt nem tudtam leutánozni. Mindegy, hogy miért, nem tudtam se elég alázatosan kérni, se elég alázatosan nézni. Viszont felfedeztem egy cefre dombot, amelyből egész jól táplálkoztam. Ódát is írtam hozzá:

Szilva, körte, alma-mag;
(kissé ugyan rohadt,
hiszen még tavaly volt,
hogy az útszélen maradt)
Nekem bő desszert-adag.

Hogy szemét, az cseppet sem kétéis,
Viszont nem kell alázatosan kérni.
A szemétdombra mászom
És így könnyű elérni.

Valahogy így vagyok vele:
A koldulás zavar.
A szemétdombon elbújok
S a szemét eltakar.

De egyébként is. Valaha sok cifrát ettem
S így mindegy nekem,
hogy a változott körülmények között
most cefrét eszem.

Te még nem láttál négert. Fehér embernek születél. Ugy-e fehér ember ilyesmit nem tesz? Fehér ember nem alacsonyodik le eddig? Látd, ezért mondtam az elején, hogy néger voltam. Most már biztosan megérted.

S ha nem tanultam volna verset írni valaha, hidd el, sokkal, de sokkal nehezebb lett volna a sorsom. Azért akarom, hogy majd ha nagyobb leszel és megtanulod a betűvetést, tanuld meg a versírást is.